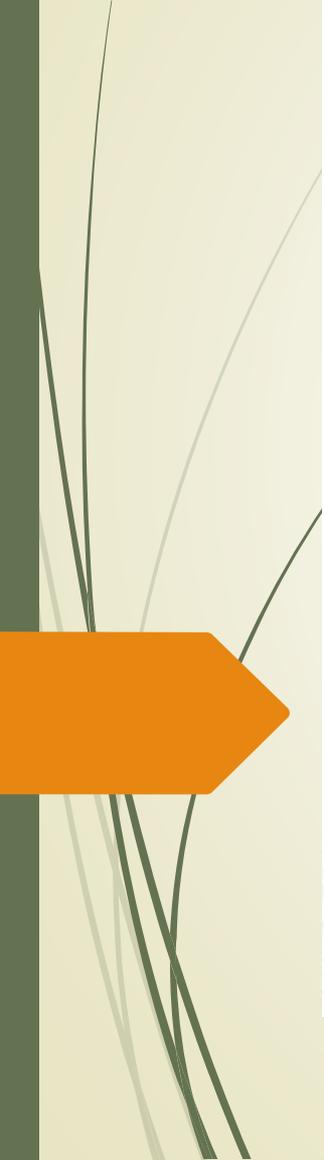

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان ایلام
مدیریت آموزش و پرورش شهرستان ایلام

عنوان گزارش:

چگونه توانستم مشکل دانیال در درس دیکته نویسی را حل کنم؟

معلم پژوهنده: دکتر صدیقه کوچی

دبستان شهید روح الله شنبه‌ای

سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲

چکیده

اختلال نوشتاری نامی مناسب برای مشکلات خاصی است که در حوزه نوشتن رخ می‌دهد. این اختلال حوزه گسترده‌ای را پوشش می‌دهد که شامل: اختلال در املا نویسی، اختلال در انشانویسی و بدخط‌نویسی می‌گردد. هدف از پژوهش حاضر، درمان مشکل درس دیکته نویسی دانش‌آموزی به نام دانیال است که در پایه ششم مشغول به تحصیل می‌باشد. با بررسی دلایل و علائم اختلال دیکته نویسی در دانش‌آموز، مشخص گردید که وی عمدتاً دچار ضعف در حافظه دیداری است. راه‌حلهایی جهت حل و درمان این اختلال مشخص گردید از جمله: ارائه کارتهایی از تصاویر مختلف و کارتهایی که دربرگیرنده واژه‌های مهمی بود که دانیال در نوشتن شکل صحیح آنها مشکل داشت و انتظار می‌رفت که با بکار بستن این راهکارها، حافظه دیداری وی تقویت شده و عملکرد او در دیکته نویسی بهبود یابد. این پژوهش با استفاده از روش اقدام پژوهی و روش تحلیلی و با ابزارهای مشاهده، مصاحبه و مرور متون موجود انجام گرفت. یافته‌ها حاکی از آن است که بکار بردن راهکارهای فوق، باعث تقویت حافظه دیداری دانش‌آموز شد، بصورتی که اشتباهات ناشی از نقص در حافظه دیداری از ۱۴/۵۷ به ۳۰/۹۵ درصد کاهش یافت. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت: تقویت حافظه دیداری باعث می‌شود که دانش‌آموز بتواند بر فرآیند نوشتن خود نظارت داشته و برای نوشتن خود هدف تعیین کند و با ارائه الگوهای درست از سوی معلم، فرایند صحیح نوشتن کلمه را یاد بگیرد.

کلید واژه‌ها: اختلال نوشتاری، اختلال دیکته نویسی، ضعف حافظه دیداری.

مقدمه

اختلال‌های یادگیری ابتدا در دهه ۱۹۶۰ بعنوان جدیدترین حوزه فرعی وارد قلمرو کودکان استثنایی شد. ساموئل کرک برای اولین بار اصطلاح ناتوانی‌های یادگیری را مطرح کرد و این بخاطر برچسب‌های گوناگونی بود که برای وصف کودکی با هوش بهنجار که دچار مشکلات یادگیری بود بکار می‌رفت (احدی و کاکاوند، ۱۳۸۲). و شامل اختلالات خواندن، نوشتن و حساب کردن است (احدی و کاکاوند، ۱۳۸۲). این گروه از کودکان به دلیل ویژگی‌های خاص، به خدمات آموزشی ویژه‌ای نیاز دارند. این کودکان به دلیل شکست‌های پی‌درپی معمولاً از درس و مشق و مدرسه بیزارند و حتی مشکلات رفتاری نیز دارند و حالت‌های تهاجمی به خود می‌گیرند و با دیگران درگیر می‌شوند و نهایتاً از مدرسه فرار می‌کنند (منشی طوسی، ۱۳۸۹).

یکی از این اختلالات، اختلال نوشتن است. اختلال نوشتن اختلالی است برای آن دسته از کودکانی که علی‌رغم هوش طبیعی، بسیار بد می‌نویسند. برخی از کودکان از مهارت‌های کافی در نوشتن برخوردار نیستند؛ زیرا مهارت‌های پیش نیاز با دست را نیاموخته‌اند. البته عمده‌ترین دلیل نارسانویسی در املا عبارت است از: عدم توجه و دقت، ضعف مهارت‌های حرکتی، اختلال در ادراک بینایی، ضعف حافظه بینایی و شنوایی، دشواری در انتقال اطلاعات از یک کانال به کانال دیگر و انتزاعی بودن مطالب (هریس، ۱۹۶۱).

بیان مسئله و توصیف وضع موجود

بنده صدیقه کوچی آموزگار پایه ششم ابتدایی شاغل در دبستان هیت امنایی شهید روح الله شنبه‌ای واقع در شهرستان ایلام هستم که در چهارمین سال خدمت خود در کلاس درس با دانش‌آموزی به نام دانیال مواجه شدم که از همان اولین هفته‌های سال تحصیلی متوجه مشکل عمده او در دیکته‌نویسی شدم. دانیال پسر ۱۲ ساله است که در پایه ششم درس می‌خواند. فرزند اول از یک خانواده ۴ نفری است، یک برادر ۷ ساله دارد. پدرش دارای سواد ابتدایی و کارگر است و مادرش نیز خانه‌دار است. دانیال از وضعیت درسی مطلوبی برخوردار نبود ولی دیکته او بیشتر از بقیه درس‌ها مشکل ساز شده بود، نامرتب بود و گاهی کتاب‌ها و دفترهای خود را به مدرسه نمی‌آورد. بی‌دقت بود و ظاهراً علاقه چندانی به درس نداشت. اکثر مواقع نیز با دوستانش درگیری کلامی و فیزیکی داشت.

از آنجا که دوره ابتدایی حساس‌ترین مرحله آموزش و پرورش است که باید به همه‌ی جوانب آن از جمله درس فارسی نوشتاری و املا توجه خاصی داشت، دانش‌آموزان باید از سال‌های اولیه تحصیل به اهمیت درست نوشتن بویژه در املا و کاربرد آن در زندگی آشنا شوند و با توجه به نیازی که دارند به خوبی آن را بیاموزند تا دچار مشکل نشوند. در این راستا تصمیم گرفتم تا با گردآوری اطلاعات بیشتر از طریق مشاهده، مصاحبه و تحلیل، عملکرد دانیال را مورد بررسی قرار داده و با ارائه راهکارهای مفید، گام مؤثری در جهت حل مشکل او بردارم.

با توجه به ضرورت مسئله در پژوهش حاضر بر آنیم تا به اهداف زیر دست یابیم:

۱-۴- اهداف پژوهش

هدف کلی: بهبود عملکرد دانش آموز در درس دیکته نویسی

اهداف جزئی:

۱- تقویت حافظه دیداری

۲- افزایش علاقه و تقویت اعتماد بنفس دانش آموز در درس دیکته نویسی

جمع آوری اطلاعات و شواهد (۱)

در این مرحله سعی کردم که به گردآوری اطلاعاتی در مورد دانیال و مسئله مربوط به او از طریق مصاحبه و مشاهده بپردازم.

۱- مشاهده فعالیت‌های دانش آموز

۲- مصاحبه

الف: مصاحبه با معلم مقطع پیشین (پنجم ابتدایی)

ب: مصاحبه با خانواده (مادر دانش آموز)

۳- بررسی سوابق

غلط‌های املایی دانش آموز در جدول زیر نشان داده شده است:

نوع اشتباه	درست	غلط	نوع اشتباه	درست	غلط
حافظه دیداری	زالال	ظلال	دقت دیداری	می کردند	می کردند
آموزشی	خورشید	خرشید	حافظه دیداری	غوطه‌ور	غوته‌ور
حافظه دیداری	ترکش	طرکش	حافظه دیداری	بگذار	بگزار
آموزشی	زمینه	زمین	حافظه دیداری	متفق	مطفق
حافظه دیداری	غرق	فرق	آموزشی	پشت	پوشت
آموزشی	گلشن	گل شن	حافظه دیداری	متون	مطون
حافظه دیداری	هلاک	حلاک	حافظه دیداری	وسعت	وصعت
حافظه دیداری	سوغاتی	سوقاتی	آموزشی	قطره‌های	قطرهای
حافظه دیداری	غفلت	قفلت	آموزشی	گفت	گوفت
دقت شنیداری	حق	عق	حافظه دیداری	فراز و فرود	فراذ و فرود
دقت دیداری	بسیار	بسیر	حافظه دیداری	مبصر	مبثر
آموزشی	بیهوده	بی هوده	حافظه دیداری	عصر	اسر
آموزشی	پیندیشید	بین دیشید	حافظه دیداری	تلفظ	تلفض
آموزشی	چاره ای	چاره ی	حافظه دیداری	تیمار	طیمار
حافظه دیداری	سهل	صل	حافظه دیداری	عمر	امر
حافظه دیداری	موزون	موضون	تمییز دیداری	آموختنی	آموختنی
حافظه دیداری	امثال	امصال	حافظه دیداری	مثلاً	مسلأ
حافظه دیداری	زیرک	ظیرک	حافظه دیداری	منتظر	منتزر
آموزشی	همپایه ی	همپایه	آموزشی	بالاخره	بل خره
دقت شنیداری	کردند	کردن	آموزشی	برخاستم	برخواستم
آموزشی	خشنودی	خوش نودی	دقت شنیداری	مدرسه	مدرس

تجزیه و تحلیل

مشاهده و تحلیل نوشته‌های دانش آموز نتایج زیر را به دست داد: ۵۷/۱۴ درصد اشتباهات مربوط به نقص در حافظه دیداری، ۴/۷۶ درصد مربوط به نقص در دقت دیداری، ۲/۳۸ درصد مربوط به نقص در تمییز دیداری، ۷/۱۴ درصد مربوط به نقص در دقت شنیداری و ۳۰/۹۵ درصد مربوط به مشکلات آموزشی بود.

علت عمده این نوع غلط‌های املائی، ضعف در حافظه دیداری است ((دانیال بیان کرد که وقتی املا می‌نویسم اگر یک حرف چند شکل داشته باشد، فراموش می‌کنم که باید به کدام شکل آن را بنویسم)). یعنی دانش‌آموز به خوبی قادر نیست تصویر حرف مورد نظر را در کلمه به‌خاطر آورد. رونویسی کردن درست این واژه‌ها می‌تواند به دانش‌آموز کمک کند، اما این کمک لزوماً به سایر موارد انتقال نمی‌یابد. بهتر است حافظه دیداری دانش‌آموز تقویت شود تا نه تنها دیکته درست واژه‌ای را که غلط نوشته است فرا گیرد، بلکه با خواندن و دیدن هر کلمه جدید، توانایی به‌خاطر سپاری آن را نیز داشته باشد.

روش شناسی و اجرای پژوهش

راهکارها

راهبردهای درمانی تقویت حافظه دیداری بهتر است به صورت بازی و با حوصله انجام شوند. تمرینات را با توجه به پایه دانش آموز باید شروع کرد:

- ۱- چند شی یا اشکال هندسی و تصاویر (از دوشی، تصویر یا شکل شروع می کنیم) به دانش آموز نشان می دهیم، پس از پوشاندن آنها دانش آموز باید اشیایی را که دیده بود نام ببرد و در صورت موفقیت تعداد را بیشتر می کنیم.
- ۲- مهره ها یا دکمه های رنگی و نخ و الگو را در اختیار دانش آموز قرار می دهیم و بعد از اینکه به خوبی طرح الگو (از طرح های ساده شروع می کنیم) را دید و به حافظه سپرد، می خواهیم بدون دیدن طرح، مهره ها را طبق الگو نخ کند.
- ۳- اشکالی را با چوب کبریت درست کرده و روی آن را می پوشانیم و از دانش آموز می خواهیم آن را بازسازی کند.
- ۴- مجموعه ای از اشیاء را به دانش آموز نشان دهید. روی اشیاء را بپوشانید و یکی از اشیاء را بردارید، دوباره مجموعه اشیاء را نشان دهید و از او بخواهید شیء حذف شده را شناسایی کند
- ۵- از دانش آموز بخواهید به بیرون از کلاس یا اتاق برود و در غیاب او جای وسایل یا جای نشستن افراد را عوض کنید و از او بخواهید به کلاس یا اتاق برگردد و تغییرات را حدس بزند.
- ۷- نوشتن کلمات بر روی کارت های ۱۰×۷ و ۱۰×۵

انتخاب راه حل

- گام اول** ابتدا دو تصویر را انتخاب کرده و یک به یک به دانش آموز نشان می دهیم، سپس تصاویر را مخفی کرده و از او می خواهیم تا تصویر های مخفی شده را نام ببرد و به تدریج بر تعداد کارت ها می افزاییم. بعد از چند روز و روزانه حدود ۱۵ دقیقه تمرین به سراغ راهکارهای بعدی می رویم.
- گام دوم:** چند کارت مقوایی به ابعاد 7×10 سانتیمتر تهیه کرده و بر روی هر کدام یک واژه می نویسیم. کارت ها را به دانش آموز می دهیم تا واژه ها را به خاطر بسپارد، سپس کارت ها را از او گرفته و یکی دو کارت را از بین کارت ها برمی داریم و سپس بقیه کارت ها را به دانش آموز برمی گردانیم و از او می خواهیم بگوید که کدام کارت ها را برداشته ایم.
- گام سوم -** روی کارت هایی به ابعاد 7×10 سانتی متر (روی هر کارت)، یک واژه را می نویسیم و بعد از برگرداندن آن، از او می خواهیم واژه ها را بخواند، در صورت موفقیت تعداد کارت ها را بیشتر می کنیم.
- گام چهارم -** در مرحله بعد از دانش آموز می خواهیم دیکته واژه هایی را که روی کارت ها دیده است روی هوا بنویسد.
- گام پنجم -** پس از انجام تمرین های بالا می توان به جای کارت های 7×10 از کارت های 5×7 سانتیمتر که در آن چند کلمه نوشنه شده استفاده کرد تا دانش آموز همزمان چند کلمه را ببیند و به خاطر بسپارد.

ردیف	عنوان	نوع	تعداد
۱	کتاب	کتاب	۱
۲	دفتر	دفتر	۱
۳	مدرسه	مدرسه	۱
۴	بازار	بازار	۱
۵	پارک	پارک	۱
۶	خانه	خانه	۱
۷	کلاس	کلاس	۱
۸	میدان	میدان	۱
۹	خیابان	خیابان	۱
۱۰	بزرگراه	بزرگراه	۱
۱۱	تول	تول	۱
۱۲	کوه	کوه	۱
۱۳	دریا	دریا	۱
۱۴	جنگل	جنگل	۱
۱۵	شهر	شهر	۱
۱۶	کشور	کشور	۱
۱۷	دولت	دولت	۱
۱۸	وزارت	وزارت	۱
۱۹	سازمان	سازمان	۱
۲۰	اداره	اداره	۱
۲۱	معاونت	معاونت	۱
۲۲	دفتر	دفتر	۱
۲۳	کتابخانه	کتابخانه	۱
۲۴	موزه	موزه	۱
۲۵	گالری	گالری	۱
۲۶	تئاتر	تئاتر	۱
۲۷	سینما	سینما	۱
۲۸	کتابخانه	کتابخانه	۱
۲۹	موزه	موزه	۱
۳۰	گالری	گالری	۱

➤ مبانی نظری

➤ روانکاوی

➤ نظریه غلبه طرفی مغز

➤ - شناخت گرایان

➤ نظریه کوتاهی دامنه توجه

➤ نظریه تأخیر در رشد

➤ نظریه ضایعات خفیف مغز

➤ نظریه چندعاملی

علل احتمالی اختلالات یادگیری چیست؟

عوامل محیطی : محیط خانه، محیط مدرسه، محیط اجتماعی،

عوامل عاطفی

، عوامل فیزیکی

، اختلالات شنوایی، اختلالات بینایی، تفاوت های جنسیتی

پیشینه عملی

در پژوهشی تحت عنوان اثربخشی تقویت حافظه دیداری به طریق بازی درمانی بر کاهش خطاهای املایی دانش‌آموزان دارای اختلال نوشتن که توسط عبدی، کرمی و حاتمی (۱۳۹۱)، انجام گرفت نشان داده شد که تقویت حافظه دیداری دانش‌آموزان دارای اختلال نوشتن باعث کاهش خطاهای املایی آنها خواهد شد و این مداخله باعث می‌شود که دانش‌آموزان بر فرایند نوشتن خود نظارت داشته باشند و فعالیت خود را هدفمند سازند و در نهایت مهارت نوشتن صحیح کلمات را کسب کنند.

در پژوهشی که توسط حیاتی و سلیمی (۱۳۹۷)، برای بررسی تاثیر تقویت حافظه دیداری بر کاهش شدت اختلالات نوشتن در دانش‌آموزان ابتدایی انجام گرفت، با به‌کار بردن روش نیمه آزمایشی بر روی ۳۰ نفر از دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری و ۱۲ جلسه تقویت حافظه دیداری نتایج زیر حاصل شد: تقویت حافظه دیداری بر شدت اختلال یادگیری، شدت اختلال نوشتن و حافظه دیداری تاثیر معناداری دارد. پس تقویت حافظه دیداری می‌تواند به‌عنوان یک تکنیک برای اختلال نوشتاری موثر باشد.

پژوهشی نیز تحت عنوان ضرورت و اهمیت آشنایی دانشجو معلمان با تقویت حافظه دیداری در دانش‌آموزان اول دبستان جهت درمان اختلالات خواندن و نوشتن که توسط سلمانپور، خوئی، دبیری و دادگیر (۱۳۹۶)، بر روی ۲۰ دانش‌آموز مقطع ابتدایی انجام گرفت، نتایج نشان داد که معلمانی که مهارت‌های درمان اختلال یادگیری از جمله دیکته و خواندن را به کار بردند دانش‌آموزانشان پیشرفت تحصیلی قابل توجهی را به دست آوردند.

پیامدهای مورد انتظار

انتظار می‌رود در صورت انجام راهکارهای تقویتی به صورت دقیق و منظم و منطقی نتایج زیر حاصل شود:

❖ عملکرد دانیال در دیکته‌نویسی بهبود یابد.

❖ حافظه دیداری دانیال تقویت شود.

❖ علاقه و اعتماد بنفس دانیال نسبت به درس دیکته افزایش یابد.

از آنجا که یکی از پیامدهای مورد انتظار، تقویت حافظه دیداری دانش‌آموز است، با اجرای درست راهکارهای فوق و بررسی نتایج حاصله، می‌توان میزان دستیابی به این پیامد را مورد ارزیابی قرار داد.

یکی دیگر از پیامدها، بهبود عملکرد دانش‌آموز در دیکته‌نویسی است، با توجه به این موضوع که دانش‌آموز در دیکته‌نویسی علاوه بر نقص در حافظه دیداری، دچار مشکلات متعدد و متنوعی دیگری در سایر زمینه‌ها مانند: نقص در حافظه شنیداری، نقص در تمییز شنیداری، اشتباهات ناشی از بی‌دقتی، مشکلات آموزشی و... نیز است، بنابراین با توجه به ارائه راهکارهای مربوط به تقویت حافظه دیداری بعنوان عمده‌ترین مشکل دانش‌آموز، فقط می‌توان به ارزیابی تغییرات ایجاد شده در عملکرد دانش‌آموز در حیطه حافظه دیداری اشاره کرد ولی عملکرد کلی وی را نمی‌توان تنها با برطرف کردن یک نقص به درستی ارزیابی نمود و لازم است که در سایر حوزه‌ها نیز فعالیت‌های مناسبی صورت پذیرد.

همچنین با ایجاد فضای انگیزشی مناسب و بکاربردن راهکارها در قالب بازی و با تشویق دانش‌آموز هنگام انجام رفتار مطلوب (درست نوشتن کلمات)، می‌توان به افزایش اعتمادبه‌نفس و علاقه دانش‌آموز مربوطه به درس املا، بعنوان یکی دیگر از پیامدهای مورد انتظار کمک کرد، تا زمینه مناسبی را برای استفاده بهینه از توانایی‌هایش فراهم آوریم.

اجرای راهکار و نظارت بر آن

گام اول: ابتدا دو تصویر را انتخاب کرده و یک به یک به دانش‌آموز نشان دادم، سپس تصاویر را مخفی کرده و از او خواستم تا تصویرهای مخفی شده را نام ببرد و به تدریج بر تعداد کارت‌ها افزودم. بعد از چند روز و روزانه حدود ۱۵ دقیقه تمرین به سراغ راهکارهای بعدی رفتم.

نظارت بر اجرای راه حل (۱)

برای این راهکار از تصاویر و عکس‌های جذابی که به صورت آماده یا برش‌زده از کتاب‌های داستان بود استفاده کردم. علاوه بر تصویر از اشیا نیز استفاده شد مانند وسایل موجود در اتاق. این بازیها برای دانیال بسیار جذاب بود هرچند در ابتدا مقداری ضعیف عمل کرد اما عملکردش به تدریج بهبود یافت.

گام دوم: چند کارت مقوایی به ابعاد 7×10 سانتیمتر تهیه کرده و بر روی هر کدام یک واژه نوشتم. کارت‌ها را به دانش‌آموز دادم تا واژه‌ها را به خاطر بسپارد، سپس کارت‌ها را از او گرفتم و یکی دو کارت را از بین کارت‌ها برداشتم و سپس بقیه کارت‌ها را به دانش‌آموز برگرداندم و از او خواستم بگوید که کدام کارت‌ها را برداشته‌ام.

نظارت بر اجرای راه حل (۲)

مانند مرحله قبل در ابتدا دانش‌آموز در به یاد آوردن واژه‌ها با دشواری مواجه بود و به همین دلیل دچار اضطراب و استرس می‌شد، لذا در ابتدای این روش لغات کمتری انتخاب و به مرور به تعداد لغات اضافه می‌شد و مدت زمان بیشتری در اختیار دانش‌آموز قرار داده می‌شد و به او اطمینان خاطر داده شد که این روش جهت تقویت حافظه دیداری و بهبود عملکرد او است و هر بار که دانش‌آموز پاسخ صحیح میداد مورد تشویق قرار می‌گرفت.

گام سوم: روی کارت‌هایی به ابعاد 7×10 سانتی متر (روی هر کارت)، یک واژه را نوشتم و بعد از برگرداندن آن از او خواستم واژه‌ها را بخواند، در صورت موفقیت تعداد کارت‌ها را بیشتر می‌کردم.

گام چهارم: در مرحله بعد از دانش‌آموز خواستم دیکته واژه‌هایی را که روی کارت‌ها دیده است روی هوا بنویسد.

نظارت بر اجرای راه حل (۴ و ۳)

دانش‌آموز در انجام این راهکارها عملکرد خوبی داشت و به درستی می‌توانست واژه‌ها را بخواند، هرچند در ابتدای اجرای راهکار شماره ۴ مقداری دشواری داشت و هنگام نوشتن واژه‌ها تصویر آنها را فراموش می‌کرد و مجدداً به کارت‌ها رجوع کرده و دوباره آن را روی هوا می‌نوشت.

گام پنجم: پس از انجام تمرین‌های بالا می‌توان به جای کارت‌های 7×10 از کارت‌های 5×7 سانتیمتر که در آن چند کلمه نوشته شده استفاده کرد تا دانش‌آموز همزمان چند کلمه را ببیند و به خاطر بسپارد.

نظارت بر اجرای راه حل (۵)

این راهکار نیز اجرا شد و تا حدی برای دانش‌آموز دشوار بود چون همزمان باید چند واژه را به یاد بیاورد. بنابراین نیاز به تمرین بیشتری داشت، به همین خاطر از مادر دانیال خواسته شد که حتماً این روش را در منزل روزی چند بار با دانیال تمرین کند. در جلسات بعد تا حدی بهتر از اولین جلسه‌ی ارائه این راهکار عمل کرد، اما همچنان با دشواری روبرو بود. بنابراین برای تقویت عملکرد دانش‌آموز می‌بایست تمرین‌ها بصورت منظم و مستمر ادامه یابند.

اجرای راهکار جدید و نظارت بر آن

الف) لغتی را برای دانش‌آموز می‌نوشتیم (مانند لطف)، سپس روی حرف "ط" را می‌پوشاندم و از دانش‌آموز می‌خواستم تا آن را با یکی از دو حرف "ت، ط" کامل کند، بعد کلمه صحیح را نشان می‌دادم تا در صورت حدس اشتباه، آن را اصلاح کند و درستش را کنارش بنویسد.

ب) کلماتی که در نوشتن آنها مشکل داشت را مشخص می‌کردم و برای اینکه دانش‌آموز به شکل صحیح نوشتن آنها پی ببرد، از او می‌خواستم تا کلمه مورد نظر را بنویسد، بعنوان مثال "مظلوم" یک بار با حرف "ز" یکبار با حرف "ذ"، بار دیگر با حروف "ض و ظ". و به او گفته شد که به نظرش تصویر کدام کلمه آشنا تر است و با قرار دادن کدام حرف، شکل کلمه زیباتر به نظر می‌رسد، دانش‌آموز به کلمه صحیح اشاره می‌کرد.

روش های تقویت اعتماد بنفس دانش آموز

الف. تشویق ب. استفاده از بازی در ارائه راهکارها

نظارت بر اجرای راهکار

اجرای این راهکارها در تقویت علاقه و اعتماد بنفس دانش آموز بسیار موثر بود به گونه‌ای که دانش‌آموز که در ابتدا دفتر املای خود را به مدرسه نمی‌آورد و از نشان دادن آن به بهانه‌های مختلف خودداری می‌کرد، در جلسات بعدی نه تنها از نشان دادن دفترش هراسی نداشت، بلکه خودش با ذوق از بنده بعنوان معلم درخواست می‌کرد که از او املا گرفته شود، چون به این نتیجه رسیده بود که تصمیم ما کمک به بهبود عملکرد او است که این امر با همکاری دو طرف امکانپذیر است.

شواهد ۲

استعداد - کم نظیر - عجیب - بیخبر - بخت - اعداد - بلافاصله طاقت بیارزد

اذان - پوستان - نفوذ - مرفی - مصطفی - حادثه - پائینالجهیر - صواب

هر زمانه - شیخ اکلار - نماز - صبر - رحمت - نوظهور

حاکم طلب - بخیر - نذر کردم - زهر هجر - برتر بودم - حافظه

همکاران همگی - دانشمندان - رحمت - سستی و ضعف - نظرات - شایخ

تفصیل - اشعار و اطلاعات - چتر - جگر - جغرافیا - طبرستان - تحقیق

دایرة المعارف - اعتماد - مفضل - مراجع کنگرگان - جستار جو

شایف - برنده گرفت - خفاقی - هلت بریا خایه - جنگ تجلی

مدن و سیل - ایستاد - استقامت - اوراق شرو - کوی ذوالفقاری

محاصره - فوراً - چشم همه اشظار هجت - شایخاخره ها - شیخ

آدر کشید - هیلر - خان قنم - شاهنامه - نغمه - سلیمه - عامل بیرون و

Subject: _____

این همه خلق را که نگاه کنی ببین بدین چندین سیل این همه خالق است که آفریدگار

ایستاد است و کعبه پر ایستاد از او است

اندیشه کردن انور خالق - مخلوق و پوستان - انوار کمال - وقت از این برای

انوار بدرد و نماند ای نوره ای است

چیز دل - بر فروخت - نظرس - عالم - فیضش - فروغ - حق

چرخ تاب - از بر او - شجلی - حق تعالی - مرغزار - مرغزار - عقیقت

بادریغ - موصوف - بوی خوش لاله زار - قوی - در نظر هو شیبار

عرفت - معرفت - جاده این - نور - موهوبی - شایخاخره - آفریده

تصمیم - تدبیر - اشتراک - نغمه - فرق شدن - سحر و این دل کرد

Subject: _____

1. برهمنار - سعادت انظار - مرفی - مصطفی - دانش آفرین - حادثه

2. حمالج - بهار الوین - دلپذیرش - تعجب - شیخ اکلار - صواب

3. آینه - سیم - رحمت - انظار - جگر

4. طرغی - مفاظ جنوبی - هر طمان - جبهه

5. اعزاز - تکلیف - چشم انظار هجت نو

6. کوی ذوالفقاری - اطفال - تجلی - بیفتابیم

7. فخرین ها - جمل بود غصه طبع - عمره ان غصه طبع

8. صخره - کیمیا و وسوس - نوری - جلم - جمنو

9. قرمز و فرور - صواب - دماغ پرور - حادثه - شماره

10. شایخاخره - مراجه - هلاک

Subject: _____

نغمه - بهار الدین - مفضل - رحمت - مصطفی - کعبه

مفضل - نغمه - رحمت - موهوب - صبر - رحمت

صخره - صخره - صخره - صخره - صخره - صخره

م - آدر کشید - هیلر - خان قنم - شاهنامه - نغمه - سلیمه - عامل بیرون و

م - آدر کشید - هیلر - خان قنم - شاهنامه - نغمه - سلیمه - عامل بیرون و

م - آدر کشید - هیلر - خان قنم - شاهنامه - نغمه - سلیمه - عامل بیرون و

گردآوری شواهد ۲

نوع اشتباه	درست	غلط	نوع اشتباه	درست	غلط
دقت دیداری	موفقیت	موفقیت	حافظه دیداری	سقوط	صقوط
آموزشی	الکن	ال کن	حافظه دیداری	عملیات	املیات
حافظه دیداری	تلفات	طلفات	حافظه دیداری	انتظار	انتزار
دقت شنیداری	بعثی	معثی	توالی دیداری	شور و شوق	شر و شوق
دقت شنیداری	صف	صفه	حافظه دیداری	غلط	غلت
آموزشی	قلمش	قلم ش	حافظه دیداری	عظمت	عزمت
دقت دیداری	آنچه	آچه	دقت شنیداری	متجاوزان	متجامزان
آموزشی	خوشحال	خوش حال	آموزشی	بیفشانیم	بی افشانیم
حافظه دیداری	تحمیلی	تهمیلی	تمییز دیداری	آموختنی	آمجتنی
حافظه دیداری	احوال پرسى	اهوال پرسى	دقت دیداری	اما	اما
آموزشی	خروشید	خوروشید	حافظه دیداری	فرسوده	فرصوده
دقت دیداری	زیباست	زباست	حافظه دیداری	سوغاتی	سوغاطی
حافظه شنیداری	مرحله	محلّه	حافظه دیداری	اثر	اصر
آموزشی	شگفتی	شگی فتی	حافظه دیداری	بهار	بحار
آموزشی	پیوستگی	پی وستگی	آموزشی	جامه ی	جامی
دقت دیداری	فناوری	فناوری	دقت دیداری	پاییز	پایز
دقت شنیداری	مدرسه	مدرس	دقت شنیداری	آموخت	آموختم
آموزشی	پیشرفت های	پیشرفت های	دقت شنیداری	آمدی	آمدید
دقت دیداری	ردّپا	رد پا	دقت دیداری	بچه	بچه
حافظه دیداری	لطف	لتف	آموزشی	تنبل	تن بل
آموزشی	یافته	یافت ه	دقت دیداری	پایگاه	پیگاه

نتیجه‌گیری و تبیین یافته‌ها

۳۰/۹۵ درصد از اشتباهات مربوط به نقص در حافظه دیداری، ۲۱/۴۲ درصد مربوط به نقص در دقت دیداری، ۲/۳۸ درصد مربوط به تمییز دیداری، ۲/۳۸ درصد مربوط به توالی دیداری، ۲/۳۸ درصد مربوط به نقص در حافظه شنیداری، ۱۴/۲۸ درصد مربوط به نقص در دقت شنیداری و ۲۳/۸۰ درصد مربوط به مشکلات آموزشی بود.

یافته‌های پژوهش نشان داد که تقویت حافظه دیداری به شیوه بازی‌درمانی و با بکاربردن راهکارهای فوق موجب شد که خطاهای املائی دانش‌آموز مربوط به نقص در حافظه دیداری، از ۵۷/۱۴ به ۳۰/۹۵ درصد کاهش یابد، اما در سایر زمینه‌ها، بهبودی حاصل نشد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که تقویت حافظه دیداری باعث کاهش خطاهای املائی دانش‌آموز در این زمینه می‌شود. یافته‌های این تحقیق با یافته‌های تحقیقات عبدی، کرمی و حاتمی (۱۳۹۱)؛ حیاتی و سلیمی (۱۳۹۷)؛ شلماشی، سلمانپور خوئی و دبیری و دادگیر (۱۳۹۶)؛ علی محمدی و بیانفر (۱۳۹۶) همسو بود.

اما عدم بهبود عملکرد کلی دانش‌آموز به این دلیل بوده است که وی دارای نقص‌های متعددی در زمینه دیکته نویسی است و برای بهبود عملکرد وی باید برنامه‌های درمانی متناسب با هریک از ضعف‌ها در طی جلسات متعددی برگزار گردد و سپس به ارزیابی نتایج مربوطه پرداخت. از آنجا که هدف پژوهش حاضریت حافظه دیداری دانش‌آموز بوده است صرفاً به ارائه راهکارهای مربوط به این مشکل پرداخته شده است و همانطور که ذکر شد نتایج قابل قبولی نیز حاصل شده است.

ارزیابی نتایج

جهت اعتبارسنجی نتایج به دست آمده در قسمت یافته‌های پژوهش، به گردآوری اطلاعاتی از طریق مشاهده و مصاحبه پرداختم که نتایج زیر حاصل شد:

مشاهده

در این پژوهش با بکارگیری روش‌های یاد شده، عملکرد دانش‌آموز در نوشتن، بخصوص کلماتی که مربوط به نقص حافظه دیداری بود تا حدی بهبود پیدا کرد، کمتر در نوشتن املا دلهره داشت، اعتماد به نفسش افزایش یافته، به راحتی و با علاقه دفترش را به جلسات درمانی آورده و هر کلمه‌ای که به او گفته می‌شد را با اندکی مکث و تجسم تصویر آن می‌نوشت. برای نوشتن املا در پای تابلو داوطلب می‌شد، منظم‌تر شده و کمتر دفتر املاش را فراموش می‌کرد. میتوان امیدوار بود با بکارگیری سایر روش‌های درمانی در سایر حوزه‌ها نیز بهبود قابل توجهی در دیکته نویسی دانش‌آموز حاصل گردد.

مصاحبه با دانش آموز

دانش آموز ابراز رضایت و موفقیت می‌کرد و بیان داشت: از اینکه کمتر شکل درست کلمات را فراموش می‌کنم خوشحالم و یاد گرفته‌ام برای اینکه تصویر درست کلمات در ذهنم بماند چه کارهایی را انجام بدهم. باید تمرین و تکرار کنم و تصویر درست آنها را به ذهنم بسپارم.

هرچند که دست‌یابی به نتایج معنادارتر مستلزم در اختیار داشتن وقت بیشتر و ارائه راهکارهای بیشتر و مؤثرتر می‌باشد، اما نتایج نشان می‌دهد که با فراهم بودن شرایط مناسب، امکان بهبود عملکرد دانش‌آموزان مبتلا به اختلالات یادگیری و بویژه اختلال نوشتن وجود دارد.

محدودیت ها

از آن جایی که دانش آموز مربوطه علاوه بر نقص در حافظه دیداری در حافظه شنیداری، تمییز شنیداری، میزان دقت و ... نیز دچار نقاط ضعف است، با توجه به محدودیت زمانی که در مدرسه وجود دارد، تنها بر روی عمده ترین نقص املایی دانش آموز کار شد و نیاز است برای مرتفع شدن سایر نواقص که در عملکرد دانش آموز در املا نقش مهمی ایفا می کنند، از طریق سایر راهکارهای درمانی نیز اقداماتی انجام گیرد.

پیشنهادات

- ❖ - پیشنهاد می شود که راهکارهایی برای درمان و تقویت اختلال یادگیری در زمینه های تمییز دیداری، دقت ، حافظه شنیداری، تمییز شنیداری و ... نیز ارائه شود تا عملکرد دانش آموز بطور قابل ملاحظه ای بهبود یابد.
- ❖ - پیشنهاد می شود که معلمان جلساتی با والدین دانش آموزان دارای اختلالات یادگیری برگزار کنند و در مورد مشکلات فرزندان آنها و نحوه تعامل و همکاری آنها با مدرسه و دانش آموز در جهت برطرف شدن مشکل، همفکری و مشورت کنند.
- ❖ - به معلمان پیشنهاد می شود که نسبت به مشکلات دانش آموزان و اختلالات یادگیری حساس بوده و تلاش کنند علت مشکل را پیدا و با در نظر گرفتن تفاوت های فردی، در نحوه تدریس خود تغییراتی ایجاد نمایند.
- ❖ - از آنجایی که آگاهی از پیشرفت در ایجاد انگیزه تأثیر زیادی دارد، نیاز است که دانش آموز را از میزان پیشرفت خود آگاه کرده و نقاط قوت او را برجسته نمایند و از روش های تشویقی برای بالا بردن انگیزه او استفاده کنند.

منابع

1. احدی، حسن؛ کاکاوند، علیرضا (۱۳۸۲). اختلالات یادگیری. تهران: نشر ارسباران.
2. بهروزیان، محمد حسن (۱۳۸۶). بازی در خدمت املا. معرفی روش های اصلاح و آموزش دانش آموزان دارای اختلالات یادگیری از طریق بازی. رشد آموزش ابتدایی. دوره یازدهم. شماره چهارم.
3. تبریزی، مصطفی (۱۳۸۰). درمان اختلالات دیکته نویسی. تهران: نشر فراروان.
4. حیاتی، زهرا؛ سلیمی، لادن (۱۳۹۷). تأثیر تقویت حافظه دیداری بر کاهش شدت اختلالات یادگیری نوشتاری در دانش آموزان ابتدایی. ششمین همایش علمی- پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی، آسیب های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.
5. سواری، کریم (۱۳۸۷). بررسی اختلال املا و روش های درمان آن. مجله تعلیم و تربیت استثنایی، شماره ۷۹.
6. سیف نراقی، مریم؛ نادری، عزت الله (۱۳۷۹). نارسایی های ویژه یادگیری و چگونگی تشخیص و روش های بازپروری. تهران: انتشارات مکیان.
7. شبانی، رحیم؛ خدایاری شوطی، سعید؛ بابا زاده هاسونی، زهرا (۱۳۹۶). اختلال دیکته نویسی در مقطع ابتدایی. فصلنامه علمی- تخصصی آموزش پژوهی، سال سوم، شماره یازدهم.
8. شلماشی، مژگان؛ سلمانپور خوئی، رضا؛ دبیری، مهدی؛ دادگیر، گلاره (۱۳۹۶). ضرورت و اهمیت آشنایی دانشجو معلمان با نحوه تقویت حافظه دیداری در دانش آموزان اول دبستان جهت درمان اختلالات خواندن و نوشتن. سومین همایش ملی پژوهش های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران.
9. عبدی، اکبر؛ کرمی، مهدی؛ حاتمی، جواد (۱۳۹۱). اثربخشی تقویت حافظه دیداری به طریق بازی درمانی بر کاهش خطاهای املایی دانش آموزان دارای اختلال نوشتن. پژوهش در علوم توانبخشی، سال ۸، شماره ۴.
10. علی محمدی، خدیجه؛ بیانفر، فاطمه (۱۳۹۶). ارائه تجربیات برتر در تقویت حافظه دانش آموزان دارای ضعف حافظه دیداری، شنیداری. نخستین همایش پژوهش در روانشناسی و علوم تربیتی ایران، تهران، شرکت توسعه دانش فرزندان.
11. غفوری، طیبه (۱۳۸۱). پژوهش اختلال یادگیری در خواندن. tghaouri.blogfa.com.
12. لرنر، زانت. ناتوانایی های یادگیری. ترجمه عصمت دانش (۱۳۸۵). ناشر: دانشگاه شهید بهشتی.
13. منصور، محمود؛ دادستان، پریخ (۱۳۷۱). روانشناسی زنتیک (تحول روانی از تولد تا پیری). انتشارات ژرف.
14. Lerner, J.W. Learning Disabilities; Theories, Diagnosis and Teaching Strategies. Boston, M.A (1993)